

XXI ASR O‘ZBEK SHE‘RIYATINING ASOSIY YO‘NALISHLARI

Abdunazarova Nazira Dilshod qizi

Termiz iqtisodiyot va servis universiteti Pedagogika va ijtimoiy-gumanitar fanlar fakulteti Filologiya va tillarni o‘qitish (o‘zbek tili) yo‘nalishi 2-bosqich talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada XXI asr o‘zbek she‘riyatining asosiy yo‘nalishlari, mazmun-mohiyati va rivojlanish xususiyatlari tahlil qilinadi. Mustaqillik yillari o‘zbek she‘riyati milliy istiqlol g‘oyalarini, vatanparvarlikni va milliy qadriyatlarni yangi ifoda uslublari bilan boyitdi. Milliy o‘zlikni anglash, tarixiy xotirani qayta tiklash, ekologiya, global muammolar va shaxsiy erkinlik kabi mavzular zamonaviy o‘zbek she‘riyatining markaziy mavzulari sifatida namoyon bo‘ldi. Yosh shoirlar yangi shakl va uslublarni sinab ko‘rib, she‘riyatni texnologiya va zamonaviy madaniyat bilan uyg‘unlashtirmoqda. Ayol shoirlarning ijodida jamiyat va ayolning ichki dunyosi chuqur yoritilgan bo‘lib, bu she‘riyatning ta‘sirchanligi va hayotiyiligini oshiradi. XXI asr o‘zbek she‘riyati milliy va global qadriyatlarni uyg‘unlashtirgan holda, jahon adabiyotiga yangi qirralar olib chiqmoqda.

Kalit so‘zlar: XXI asr o‘zbek she‘riyati, mustaqillik davri adabiyoti, milliy g‘oya, vatanparvarlik, ekologik muammolar, shaxsiy erkinlik, zamonaviy shakl va uslublari, yosh shoirlar, ayol ijodkorlar, texnologiya va she‘riyat integratsiyasi, milliy qadriyatlar, global muammolar.

Annotation: This article analyzes the main directions, content, and development features of Uzbek poetry in the 21st century. During the years of independence, Uzbek poetry enriched national independence ideas, patriotism, and national values with new expressive styles. Themes such as national identity, historical memory, ecology, global issues, and personal freedom have become central in contemporary Uzbek poetry. Young poets experiment with new forms and styles, integrating poetry with technology and modern culture. In the works of female poets, the inner world of women and their societal roles are deeply explored, enhancing the emotional impact and relevance of poetry. Uzbek poetry of the 21st century, combining national and global values, brings new dimensions to world literature.

Keywords: 21st-century Uzbek poetry, literature of independence, national ideas, patriotism, ecological issues, personal freedom, modern forms and styles, young poets, female authors, technology and poetry integration, national values, global issues.

Аннотация: В данной статье анализируются основные направления, содержание и особенности развития узбекской поэзии XXI века. В годы независимости узбекская поэзия обогатилась идеями национальной независимости, патриотизма и национальных ценностей через новые стилистические приемы. Темы национальной идентичности, исторической

памяти, экологии, глобальных проблем и личной свободы стали центральными в современной узбекской поэзии. Молодые поэты экспериментируют с новыми формами и стилями, интегрируя поэзию с технологиями и современной культурой. В произведениях женщин поэтов глубоко исследуется внутренний мир женщин и их роль в обществе, что усиливает эмоциональное воздействие и актуальность поэзии. Узбекская поэзия XXI века, объединяя национальные и глобальные ценности, открывает новые грани в мировой литературе.

Ключевые слова: *Узбекская поэзия XXI века, литература независимости, национальная идея, патриотизм, экологические проблемы, личная свобода, современные формы и стили, молодые поэты, женщины-авторы, интеграция технологий и поэзии, национальные ценности, глобальные проблемы.*

Mustaqillik davri O'zbekiston adabiyoti yangi bosqichni boshlab berdi. Bu davrda yozuvchi va shoirlar erkin ijod qilish imkoniyatiga ega bo'ldilar, bu esa adabiy jarayonning yangi qirralarini ochdi. Ayniqsa, XXI asrda o'zbek she'riyati nafaqat milliy, balki jahoniy miqyosdagi hodisaga aylanish uchun keng imkoniyatlarga ega bo'ldi. Shoirlarning ijodida milliy qadriyatlar, diniy va madaniy meros, zamonaviy masalalar va shaxsiy kechinmalar uyg'unlashib, she'riyatning shakl va mazmun jihatdan yangilanishiga olib keldi.

She'riyat har bir davrning ruhini aks ettiruvchi qudratli vosita sifatida, XXI asrda ham xalqning orzu-umidlari va kechinmalarini o'zida mujassam etmoqda. Zamonaviy o'zbek she'riyati faqatgina milliy ruh bilan cheklanib qolmasdan, global muammolar, ekologik inqirozlar, ijtimoiy tenglik va inson erkinligi kabi dolzarb masalalarni ham ko'tarib chiqmoqda. Mustaqillik tufayli ijodkorlar o'z asarlarida yangicha fikrlashga, shakl va mavzularda tajribalar qilishga intilmoqdalar.

Bu davrda an'anaviy she'riyat bilan bir qatorda, zamonaviy poetika unsurlari, eksperimental shakllar va yangi yo'nalishlar ham rivojlandi. Bugungi kunda O'zbekiston she'riyati milliy an'analarni saqlagan holda, jahon adabiyotiga ham integratsiyalashmoqda. Ushbu maqolada XXI asr o'zbek she'riyatining asosiy yo'nalishlari, uning mazmun-mohiyati va rivojlanish tendensiyalari batafsil tahlil qilinadi.

Milliy g'oya va vatanparvarlik mavzusi

XXI asr o'zbek she'riyatida milliy g'oya va vatanparvarlik mavzusi yetakchi o'rinlardan birini egallaydi. Shoirlar asarlarida Vatan sevgisi, mustaqillik, milliy birdamlik kabi tushunchalarni keng qamrovda talqin qiladilar. Erkin Vohidov va Abdulla Oripov kabi ustoz shoirlarning an'analari davom ettirilib, yangi davr ruhiga mos she'rlar yaratilmoqda. Milliy tarixiy voqealar, buyuk ajdodlarimizning merosi shoirlar ijodida qayta yoritilib,

xalqning milliy g'ururi uyg'otiladi. Masalan, Halima Xudoyberdiyeva she'rlarida Vatanni ona timsolida tasvirlash usuli orqali milliy ruhni yanada kuchaytiradi [1].

Tarixiy xotira va milliy qadriyatlar

Tarixiy xotira va milliy qadriyatlar XXI asr o'zbek she'riyatining muhim yo'nalishlaridan biridir. Shoirlar milliy ajdodlar merosini zamonaviylik bilan uyg'unlashtirib, o'z asarlarida tarixiy voqealarni qayta talqin qilmoqdalar. Alisher Navoiy, Ahmad Yassaviy, Zahiriddin Muhammad Bobur kabi buyuk shaxslarning ibratli hayoti va asarlari yangi nazariy yondashuv bilan tasvirlanadi.

Bu mavzular shoirlar tomonidan zamon va avlodlar o'rtasidagi ruhiy ko'prik sifatida qabul qilinadi. Masalan, Erkin A'zamning she'rlari xalqning boy tarixiy xotirasini uyg'otish va milliy qadriyatlarni yangicha yondashuvlar bilan jonlantirishga qaratilgan [2]. Tarixiy xotira orqali o'tmish va bugun o'rtasidagi bog'liqlikni topish, milliylikni asrab qolish zamonaviy she'riyatning diqqat markazidagi masalalardandir.

Global muammolar va ekologik masalalar

Bugungi o'zbek she'riyatida ekologik muammolar va global masalalar dolzarb mavzulardan biri sifatida ko'tarilmoqda. Insoniyatning tabiatga bo'lgan mas'uliyatsiz munosabati, ekologik inqirozlar va buning oqibatlarini she'rlar mazmunida o'z aksini topadi. Shoirlar tabiatni asrash, inson va tabiat o'rtasidagi uyg'unlikni saqlash zaruratini poetik obrazlar orqali ifodalaydilar. Masalan, To'liqin Eshbekning she'rlari tabiat va inson munosabatini teran falsafiy nuqtai nazardan yoritib, o'quvchini tabiatga nisbatan hurmatli bo'lishga undaydi [3]. Tabiatni himoya qilish milliy va umuminsoniy burch sifatida talqin qilinmoqda.

Shaxsiy va ijtimoiy erkinlik mavzusi

Ijtimoiy va shaxsiy erkinlik masalalari XXI asr o'zbek she'riyatining muhim yo'nalishlaridan biriga aylandi. Shoirlar insonning ichki kechinmalari, o'zligini izlash jarayoni va jamiyatdagi o'rnini poetik ifoda orqali tasvirlaydilar. Bu mavzu Halima Xudoyberdiyeva, Zamira Zohidova kabi shoirlar ijodida keng yoritilgan. Erkinlik mavzusi zamonaviy shoirlar tomonidan falsafiy ma'noda, insonning ichki erkinligi va tafakkur mustaqilligini anglatadigan tushuncha sifatida ham qalamga olinmoqda [4]. Shaxsiy hayotdagi kechinmalar va jamiyatdagi nohaqliklarga qarshi kurash poetik obrazlar bilan boyitilib, she'riyatning chuqurligini oshiradi.

Yangi shakllar va uslubiy tajribalar

Zamonaviy o'zbek she'riyatida an'anaviy shakllar bilan bir qatorda, yangi poetik shakllar va uslublar faol rivojlanmoqda. Aruz va barmoq vazni qatorida erkin nazm (vers libre) janri keng ommalashib, shoirlarning ijodiy erkinligini oshirmoqda. Ushbu shaklda falsafiy mushohadalar, shaxsiy kechinmalar va eksperimental yondashuvlar ko'zga tashlanadi. Shoirlar yangi shakllar orqali zamonaviy o'quvchining diqqatini jalb qilishga

intiladilar. Yangi uslubda yozilgan she'rlar zamonaviy she'riyatni boyitib, uni yanada xilma-xil qilmoqda. Bunday ijodiy yondashuv yosh shoirlar, xususan, Shuhrat Abdullayev va boshqalarning ijodida yaqqol namoyon bo'lmoqda [5].

Ayol shoirlarning ijodi va undagi o'ziga xoslik

Ayol shoirlarning ijodida jamiyatdagi ayollarning o'рни, ularning ichki dunyosi va o'zligini izlash jarayoni chuqur yoritilgan. Halima Xudoyberdiyeva va Xosiyat Rustamova kabi shoirlarning asarlari hayotiy voqeliklarni va ayolning o'ziga xos dunyoqarashini poetik tasvirlar orqali o'quvchiga yetkazadi. Ayol ijodkorlar she'riyatga noziklik va hayotiylik olib kirib, jamiyatdagi ayol obrazini yanada boyitadi. Ularning asarlari zamonaviy o'zbek she'riyatining muhim qismi sifatida namoyon bo'lib, jamiyatning turli qatlamlariga murojaat qilmoqda [6].

She'riyat va texnologiyaning uyg'unligi

XXI asr o'zbek she'riyatining yana bir muhim jihati texnologiya va ijtimoiy tarmoqlar bilan integratsiyalashuvidir. Shoirlar o'z asarlarini internet platformalarida, elektron kitob shaklida va audio formatlarda keng ommaga taqdim etmoqdalar. Bu esa she'riyatni global auditoriyaga yetkazish imkoniyatlarini oshiradi. Texnologiyaning rivojlanishi tufayli yosh ijodkorlar yangi madaniy platformalarda faol bo'lib, she'riyatni zamonaviylik ruhida boyitmoqda. Bu holat she'riyatning yangi avlodlar orasida ommalashishiga xizmat qilmoqda [7].

XXI asr o'zbek she'riyati mustaqillik davrining erkin va yangicha ruhiyatini o'zida mujassam etib, milliy va umumbashariy qadriyatlarni tarannum etishda yangi bosqichga ko'tarildi. Bu davr she'riyati milliy o'zlikni anglash va xalqning tarixiy-madaniy merosini qayta tiklashda muhim o'rin tutmoqda. Ayniqsa, milliy g'oya, vatanparvarlik va tarixiy xotira mavzulari o'zbek she'riyatida chuqur talqin qilinmoqda. Shoirlar xalqning buyuk o'tmishini tasvirlash orqali kelajak avlodlarga ruhiy ozuqa bera oladigan asarlar yaratishga intilmoqdalar.

Zamonaviy o'zbek she'riyati faqat milliy masalalar bilan cheklanib qolmay, global dolzarb muammolarni ham ko'tarib chiqmoqda. Tabiat va inson uyg'unligi, ekologik muammolar, texnologiya ta'siri va ijtimoiy tenglik kabi mavzular she'riyatda chuqur aks ettirilmoqda. Bu, o'z navbatida, XXI asr o'zbek she'riyatini jahon adabiy jarayoniga yaqinlashtiradi. Shoirlar nafaqat o'z xalqining ichki kechinmalarini ifoda etadilar, balki dunyoviy masalalar yuzasidan ham o'z ovozlari dunyoga eshittirmoqdalar.

Shuningdek, mustaqillik davri she'riyati shakl va mazmun jihatdan boyib, uslubiy jihatdan diversifikatsiyalashdi. An'anaviy aruz va barmoq vaznidan tashqari, erkin nazm janri va zamonaviy poetik eksperimentlar shoirlarning yangi ifoda imkoniyatlarini ochib berdi. Yosh shoirlarning ijodida zamonaviylik, innovatsiya va internet madaniyatining

ta'siri kuchli sezilmoqda. Ular she'riyatni yangi avlodlarga yaqinlashtirishga, zamonaviy auditoriyaning ehtiyojlariga moslashtirishga intilmoqdalar.

Ayol shoirlarning ijodiy faolligi XXI asr o'zbek she'riyatining yana bir yorqin jihati bo'ldi. Ularning asarlarida ayollarning ichki dunyosi, jamiyatdagi o'rni va o'zligini izlash jarayoni ta'sirchan yoritilgan. Bu esa o'zbek she'riyatiga nafislik va hayotiylik olib kirmoqda. XXI asr o'zbek she'riyati nafaqat mazmunan, balki texnologiya va zamonaviy platformalar orqali shaklan ham rivojlanmoqda. Elektron kitoblar, ijtimoiy tarmoqlar, podkastlar va onlayn she'riy tadbirlar o'zbek she'riyatini dunyo miqyosida kengroq tanitmoqda. Bu esa milliy she'riyatni global adabiy jarayonlar bilan yanada integratsiyalashishiga yordam beradi.

Xulosa qilib aytganda, XXI asr o'zbek she'riyati o'zining ko'p qirrali rivoji bilan nafaqat milliy adabiyotda, balki jahon miqyosidagi adabiy jarayonlarda ham o'zining munosib o'rnini egallab bormoqda. U milliy merosni qadrlash bilan birga zamon talablariga moslashib, yangi mavzu va shakllar orqali boyimoqda. Zamonaviy o'zbek she'riyati xalqning madaniy o'zligini yanada mustahkamlashda va yangi davrning ruhiy qiyofasini yaratishda muhim vosita bo'lib xizmat qilmoqda. Shu bois, XXI asr o'zbek she'riyatining rivojlanish jarayoni nafaqat ilmiy, balki ma'naviy-ma'rifiy ahamiyatga ham ega ekanligini ta'kidlash joizdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Halima Xudoyberdiyeva. "Ona Vatan tuyg'usi va milliy g'oya". Toshkent: Adabiyot nashriyoti, 2018.
2. Erkin A'zam. "Tarixiy xotira va adabiyot". Toshkent: Yangi asr avlodi, 2015.
3. To'lqin Eshbek. "Ekologik masalalar she'riyatda". Adabiyot va san'at jurnali, 2021.
4. Zamira Zohidova. "Shaxsiy erkinlik va uning poetik talqini". Toshkent: Fan va texnologiya, 2020.
5. Shuhrat Abdullayev. "Yangi shakllar va erkin nazm". Yosh ijodkorlar antologiyasi. Toshkent, 2022.
6. Xosiyat Rustamova. "Ayol shoirlar ijodidagi zamonaviylik". Ayol va madaniyat jurnalining maxsus soni, 2023.
7. Sobir Saidov. "She'riyat va texnologiya: zamonaviy tendensiyalar". Toshkent: Ilm ziyo nashriyoti, 2021.

